

همایش علمی پژوهشی فقه و حقوق اسلامی

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار

((با حمایت معنوی مرکز علمی کاربردی سازمان همیاری شهرداری های استان اصفهان))

سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی
سال برگزاری همایش: ۱۳۹۸ شماره مقاله: ۱۱۹۵/۲۷۵ رده بندی کنگره: الف ۱۰۱/۲
شماره مجوز: ۹۸/۲۳۵۱-۷۸۸۶۴

مطالعه تطبیقی تعدد جرایم در حقوق لبنان با نگاهی به حقوق ایران

معصومه حق وردی

دانشجوی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه قم

چکیده

تعدد جرم وضعیت خاصی است که در آن فردی مرتکب چند جرم شده و پس از آن در چنگال عدالت گرفتار می شود تا به خاطر همه آن جرایم مورد محاکمه و مجازات قرار گیرد. دو نکته در این تعریف نهفته است: اولاً، تعدد جرم زمانی مطرح می شود که متهم بیش از یک جرم را مرتکب شده باشد. ثانیاً، ادعای تعدد جرم زمانی صحیح است که در زمان محاکمه متهم، وی به خاطر هیچ یک از جرایم ارتكابی مذکور، سابقاً محکوم و مجازات نشده باشد. بیشتر نظام های کیفری در حالت تعدد جرم معتقد به تشدید مجازات هستند به این اعتبار که این شیوه منجر به مبارزه با جرم و بازگرداندن نظام اجتماعی به حالت طبیعی خود می شود، در تعدد جرم مسأله این است که عدالت چگونه میان مجرمی که نخستین بار مرتکب جرم شده است با مجرمی که مکرر مرتکب بزه می شود تمایز قائل شود. به حکم قاعده عقلانی ضرورت تناسب میان جرم و مجازات، مجازات این دو حالت باید با هم متفاوت باشد. قانون گذاران لبنان و ایران نیز بر همین باورند. لذا این مقاله با روش تطبیقی- تحلیلی در صدد است ضمن تبیین نظام مند نهاد حقوقی تعدد جرم در حقوق ایران و لبنان، به این پرسش پاسخ دهد که مبانی سیاست کیفر افتراقی و همینین نقاط اشتراک و افتراق این دو نظام حقوقی در خصوص تعدد جرم چیست؟ علی رغم اینکه سیستم تعدد معنوی تا حد زیادی در این دو نظام باهم مشابه است، اما از یک جهت می بینیم که سیستم تعدد مادی در آن دو باهم متفاوتند؛ مقنن لبنان دو قاعده ادغام مجازات و جمع

مجازات را باهم اتخاذ می‌کند، در حالی که قانون‌گذار ایران تشدید مجازات اشد را در جرایمی که مستوجب تعزیر است بکار برده است.

واژه های کلیدی: تعدد جرم، تعدد معنوی، تعدد مادی، حقوق کیفری لبنان، حقوق کیفری ایران.

مقدمه

جرم در تمامی نظام‌ها اجتماعی امر قبیح است و هیچگاه با مسامحه از آن گذر نمی‌شود؛ در این میان جامعه واکنش‌های متفاوتی در برابر جرم برای حفظ ارزش‌ها و آرمان‌ها هم‌چنین حفظ و بازگرداندن نظم خود نشان می‌دهد که این واکنش‌ها گاه در قالب اقدامات تأمینی و تربیتی و گاه در قالب عقوبت خود را نمایانگر می‌سازند، عقوبت مجازاتی است که قانون برای شخصی که مرتکب جرم می‌شود تعیین می‌کند، قاضی نیز آن را بر کسی که ارتکاب جرم از او به اثبات رسیده است اجرا می‌کند، به عبارتی دیگر مجازاتی است مربوط به ارتکاب فعلی که قانون آن را جرم دانسته است، عقوبت از جمله مهم‌ترین صورت‌های مجازات جزائی محسوب می‌شود که به طور مستقیم با یکی از حقوق محکوم علیه مثل حق حیات یا حق استفاده از آزادی برخورد می‌کند، و قاعده‌ی جزائی، مجازات مناسب را برای کسی که خلاف این قاعده عمل کند در نظر می‌گیرد، در این میان، ارتکاب دوباره جرم (به صورت تعدد) به دلیل دلالت بر استمرار حالت خطرناک فرد مجرم (نجفی ابرندآباد، ۱۳۹۳، ص ۱۱) با واکنش‌ها اجتماعی شدیدتر روبرو می‌شود که این واکنش‌ها در نظام‌های حقوقی مختلف بر اسان مبانی و هم‌چنین یافته‌های علمی، متفاوت می‌گردد. اصل عقلانی تناسب میان جرم و مجازات نیز تعدد جرم را موجب تعیین مجازات شدیدتر می‌داند. لذا واکنش اجتماعی در قبال تعدد جرم در قالب تشدید مجازات صورت می‌گیرد. تعدد جرم به ۱- تعدد مادی و ۲- تعدد معنوی تقسیم می‌شود؛ که نحوه رفتار قانون‌گذار با آن و تشدید مجازات بر اساس اینکه تعدد کدام نوع آن است متفاوت است. براساس تعدد معنوی با توجه